

İş Kazalarında İşverenlerin Sorumluluğu

İş kazası olayları uzun yıllardır maalesef ülkemizin gündeminden düşmüyor. 2012 yılında çıkan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu bir farkındalık yaratmış olsa da, uygulamaların daha etkin denetlenmesi ve sadece cezadan kaçınmak için kâğıt üzerinde tedbir alınmasının da ötesine geçmek gerekiyor.

*2015'te yer alan sayı resmi açıklamalara dayanmamaktadır.

Yukarıda yer alan tabloda son beş yılda meydana gelen ölümlü iş kazası sayısı görülüyor. Veriler incelendiğinde 2012 yılında yaşanan bir yıllık düşüş haricinde önemli bir artış trendi göze çarpıyor. Beş yılda 7.171 kişi iş kazalarında hayatını kaybetti.

İş kazası olaylarında işveren, işveren vekili, iş güvenliği uzmanı, üçünü kişiler ve sigortalının kendi sorumluluğu göz önüne alınarak işlem yapıp, cezai ve hukuki sorumluluklar belirlenir. İş kazasından doğacak sorumlulukları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Hukuki Sorumluluk

SGK Rücu Davası

Manevi Tazminat

Maddi Tazminat

Cezai Sorumluluk

Taksirle Öldürme / Taksirle Yaralama
(TCK 85-89 md.)

Adli Para Cezası

Hukuki Sorumluluk

- SGK Rücu Davası

novus

İş kazaları dava aşamasına gelmeden önce SGK'da takip edilen bir idari süreç bulunur. Öncelikle iş kazası olayının meydana gelmesi halinde SGK'ya üç iş günü içinde bildirim hem 5510 hem de 6331 sayılı Kanun'un getirdiği bir zorunluluktur. Bunun ihlali halinde üç asgari ücret idari para cezası uygulanır. Ayrıca kazanın bildirilmemesi halinde SGK tarafından işçiye ödenen geçici iş göremezlik ödenekleri (bildirim yapılan tarihe kadar) işverenden tahsil edilir.

- **Müfettiş İncelemesi**

İş kazası sonucunda sürekli iş göremezlik (uzuv kaybı, kalıcı rahatsızlıklar vb.) olmazsa olay ünite içinde takip edilerek edinilen bilgi ve belgelere göre sonuçlandırılır. Ancak sürekli iş göremezlik veya ölüm halinde öncelikle Kurum müfettişleri tarafından soruşturma yapılır. Bu soruşturmalarda müfettiş işveren, işçi ve varsa üçüncü kişilerin sorumluluğunu araştırarak bir rapor düzenler. Bu rapor sonucuna göre işverenden Kurumun uğradığı ve uğrayacağı zararın peşin sermaye değeri, sorumluluğu oranında istenir.

İşveren sorumluluğunda ise kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır. Yönetmelik'teki tanıma göre kaçınılmazlık "olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi" durumudur. Buna göre, işverenin sorumluluk alanı oldukça geniş ve ucu açık biçimde tanımlanmıştır.

- **Sigortasız İşçi Çalıştırma**

Sigortasız bir işçinin kaza geçirmesi halinde ise işverenin başka bir incelemeye gerek kalmaksızın Kurumun tüm zararlarından %100 sorumlu tutulur.

- **Maddi ve Manevi Tazminat Talepleri**

Kazalı işçinin sağ olması halinde açacağı maddi tazminat davasında SGK'nın yaptığı ödemeleri aşan zararların tazmini için iş göremezlik tazminatı isteyebilir. İşçinin vefatı halinde ise mirasçıları gerekliliğini ispat etmek koşuluyla destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilir.

Ayrıca işçinin yaşadığı sıkıntı ve çektiği acılar için ayrıca manevi tazminat talep etme hakkı bulunur. İşçinin ölümü halinde ise aynı dava ailesi tarafından açılabilen ve hâkimin takdir edeceği tutar işveren tarafından ödenir.

Cezai Sorumluluk

Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan kusur sorumluluğu iş kazalarında da uygulanır. Buna ilaveten cezaların şahsiliği ilkesi gereğince iş kazalarında kusuru bulunan kişiler şahsen cezalandırılırlar. Diğer bir deyişle, işveren ve işveren vekili bir iş kazasından sorumlulukları bulunduğu ölçüde ve sorumlulukları oranında cezalandırılabilirler. Taşeron firma çalıştırılması halinde ise işveren otomatik olarak sorumluluktan kurtulmaz, işverenin denetim yükümlülüğü ve sözleşmelerle belirlenen sorumluluk durumu dikkate alınır.

Kısa bir örnek vermek gerekirse, işçinin tamamen kusurlu olduğu bir trafik (iş) kazasında, işverenin hukuki ve cezai sorumluluğu hiç doğmayabilir. Bununla birlikte sorumluluğun işveren, işveren vekili veya taşeron dışında tamamen üçüncü bir kişi üzerinde kalması da mümkündür. Ancak bir inşaat işinde yüksekte düşme sonucu işçinin ölümü halinde işveren eğer gerekli tedbirleri sağlamamışsa (örneğin emniyet kemeri ve diğer koruyucu donanımı temin etmemiş, bina etrafında gerekli güvenlik tedbirlerini almamış, eğitim vermemiş ve denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmemişse) yüksek oranda sorumlu tutulabilir.

novus

- **Türk Ceza Kanunu'nda Öngörülen Cezalar**

İş kazalarından sorumlu olan kişilerin belirlenmesinde ilgililerin "*dikkat ve özen yükümünü*" ihlal edip etmedikleri değerlendirilir. Eğer ihlal söz konusu ise taksirin mevcut olduğu kabul edilir ve sorumlular Türk Ceza Kanunu'na göre yargılanır. Bu çerçevede iş kazası sonucu taksirle yaralamaya neden olan kişi üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası, taksirle ölüme sebep olan kişi ise üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir. Birden fazla kişinin ölümü veya yaralanması durumunda ise cezalar artırılarak uygulanır.

- **Uzlaşma**

Taksirle yaralama suçlarında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ("CMK") 253. maddesine göre uzlaşma yolu açıktır. Taksirle öldürme halinde ise uzlaşma yoluna gidilmesi mümkün değildir.

Uygulamada iş kazası sonucu taksirle yaralanan işçi ile işverenin uzlaşma yoluna gittikleri görülebilir. Yaralamanın bilinçli veya bilinçsiz taksirle olmasının bu bakımdan bir önemi yoktur. Ancak bunun için mağdurun uğramış olduğu zararın işveren tarafından giderilmesi gerekmektedir. Bu durumda Cumhuriyet Savcısı kamu davası açmayacak, açılan dava ise düşme kararıyla sonuçlanacaktır. Birden fazla işçinin yaralanması halinde ise bu mağdurların tamamı uzlaşma teklifini kabul etmelidir. Aksi halde yine kamu davası açılacaktır.

- **Hapis Cezasının Uygulanması**

Taksirle yaralama ve taksirle öldürme suçlarında, ceza süresi olursa olsun hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi -bilinçli taksir hali hariç olmak üzere- mümkündür. Hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesinde Hakim, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre karar verir. Dolayısıyla iş kazaları ister yaralanma isterse ölümlü sonuçlansın, cezanın hâkim tarafından para cezasına çevrilme olasılığı vardır.

İş kazalarının önlenmesinde en önemli unsur işverenin denetleme ve işçiyi gözetme borcunun farkında olması ve bu yükümlülüğünü tam olarak ifa etmesidir. Bunun da yolu iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uymak ve hatta işyerinde mevzuata uyumun sağlanıp sağlanmadığının yetkin ve deneyimli kişiler tarafından belirli aralıklarla denetlenerek, teyit edilmesini sağlamaktır.